

УДК 343.1

DOI 10.33244/2521-1196.16.2021.196-204

А. А. Бугайчук,

здобувач третього рівня вищої освіти

e-mail: 777barti@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-6406-1967;

О. П. Мілевський,

канд. юрид. наук, доцент,

Університет ДФС України

e-mail: milevskiy_olexandr@ukr.net

ORCID ID 0000-0001-5552-3317

ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КОДИФІКОВАНИХ АКТАХ: ІСТОРИКО- ПРАВОВІ АСПЕКТИ

У статті розглянуто розвиток законодавчого врегулювання кримінального провадження у кодифікованих актах, що діяли на території України, і на сучасному етапі української державності. Це питання привертає увагу багатьох поколінь у межах різних спеціальностей, адже вивчення того чи іншого явища не буде комплексним без ретроспективного підходу. Сучасні дослідження джерел кримінального процесуального права та окремих їх складових не завжди відображають історичні аспекти таких об'єктів. Лише в деяких роботах піднімаються окремі питання ретроспективного характеру. Важливість і потреба пропонованого у цій статті аспекту вбачається у з'ясуванні структурно-змістовної побудови законодавчих актів, що діяли у сфері кримінального судочинства в різні періоди становлення української держави, регламентації питань джерельної бази кримінального процесу, напрямів новел кримінального процесуального закону до ухвалення КПК України 2012 року і внесення до нього змін на сучасному етапі. Досліджено структуру кримінально-процесуальних кодексів і нормотворчі підходи до викладу правил щодо джерел кримінального процесу. Вітчизняні науковці піднімали основні проблемні питання, і практиками до прийняття КПК України виділялись такі: обвинувальна спрямованість і змішаність кримінального процесу (щільний взаємозв'язок суду і правоохоронних органів); забезпечення принципу змагальності і належного захисту (права захисника); наявність повернення справи на додаткове розслідування; об'ємність Кодексу і ускладнення досудового провадження через довготривалі перевірок заяв про злочини; багаторазове оскарження, що затягує процес; функції прокуратури щодо проведення слідства і контролю за ним; наявність дізнання як форми досудового розслідування; переважання писемності процесу над безпосереднім дослідженням доказів; правила допустимості доказів; визначення ролі суду без збереження обвинувальної функції; визначення процесуального статусу підозрюваного і обвинуваченого (потреба останнього); необхідність розширення прав потерпілого і цивільного позивача. Відмічено

розвиток законодавчої техніки щодо врегулювання питань кримінального процесуального законодавства. Висловлено авторську позицію щодо впливу історичних періодів формування кримінального процесуального права на чинний КПК України та зазначено, що законодавцем кримінальним процесуальним законом враховані європейські цінності, міжнародні стандарти кримінального судочинства, правила нормопроєктування, які дозволили створити цілісний законодавчий акт.

Ключові слова: кримінальний процесуальний закон, пам'ятки права, джерела, Кримінально-процесуальний кодекс, структура Кодексу, кримінальне провадження, історичні витoki.

Метою публікації є аналіз лише кодифікованих актів у сфері кримінального провадження.

Постановка проблеми. Історія розвитку кримінального процесу як галузі права, як науки пов'язана із формуванням держави і становленням в ній відповідної правової системи від звичаїв до сьогодення. Це питання привертає увагу багатьох поколінь у межах різних спеціальностей, адже вивчення того чи іншого явища не буде комплексним без ретроспективного підходу. Історична доля певного об'єкта, приводи і підстави його виникнення, змінованість дозволяють встановити роль цього об'єкта для суспільства, держави, виявити закономірності його функціонування, доцільність існування та удосконалення: «Виявити сутність і зміст будь-якого явища, його глибинне коріння краще, корисніше та ефективніше не в статичі, а у динаміці його розвитку, що сприяє огляду окресленої проблеми стереоскопічно» [1, с. 39].

Аналіз останніх публікацій. Генезис кримінального процесуального права представлено в роботах відомих вчених: С. А. Альперта, Ю. М. Грошевого, В. Т. Маляренка, В. Т. Нора, М. А. Погорецького, Н. П. Сизої, В. М. Тertiшника та ін. Досліджуючи той чи інший кримінальний процесуальний інститут або процесуальну галузь в цілому, науковці теж звертаються до його еволюції, вивчаючи пам'ятки права та законодавчі акти, що діяли у певний історичний період (наприклад, І. В. Атаманчук, О. В. Ігнатюк, О. Г. Яновська).

Разом з тим сучасні дослідження джерел кримінального процесуального права та окремих їх складових не завжди відображають історичні аспекти таких об'єктів. Лише в деяких роботах піднімаються окремі питання ретроспективного характеру. Зокрема, А. А. Коваль виокремлює етапи формування кримінально-процесуальних норм: «1. Період первіснообщинного суспільства. 2. Створення Руської правди (XI ст.). 3. Прийняття Статуту кримінального судочинства 1864 року. 4. Період УНР, Гетьманату, Директорії, Жовтнева революція 1917 року. 5. Прийняття першого Кримінально-процесуального кодексу УРСР 1922 року. 6. Прийняття Кримінально-процесуального кодексу УРСР 1961 року. 7. 1991–2001 рр. – здобуття Україною незалежності. 8. 2001 р. – до сьогодні – реформування кримінально-процесуального законодавства» і підсумовує: «лексика, стилістика, термінологія кримінально-процесуального закону тісно пов'язані з історичними, соціальними, культурними, матеріальними та політичними умовами, у яких знаходиться законодавець. Тому залежно від часу, видів і типів держави процес формування норм кримінально-процесуального права ускладнювався чи спрощувався, і, таким чином, створювалася та розвивалася певна техніка» [2, с. 10]. Особливості складання таких пам'яток права, як Руська Правда, актові книги, судєбники 1497, 1550 рр., литовські статuti XVI ст., судово-слідчі документи ХУІІІ ст., Статут кримінального судочинства

1864 р., розглядаються А. В. Красницькою [3, с. 147–161, 413–438]. Проте вказані дослідження проведено до 2012 року, без урахування масштабного процесу оновлення вітчизняного кримінального процесуального закону.

Попри пізнавальну цінність проведених досліджень варто зазначити, що важливість і потреба пропонованого у цій статті аспекту вбачається у з'ясуванні структурно-змістовної побудови законодавчих актів, що діяли у сфері кримінального судочинства в різні періоди становлення української держави, регламентації питань джерельної бази кримінального процесу, напрямів новелізації кримінального процесуального закону до ухвалення КПК України 2012 року і внесення до нього змін на сучасному етапі. У зв'язку із значною кількістю пам'яток права і нормативно-правових документів, у яких регламентувались питання здійснення кримінального судочинства у різні періоди становлення української державності, їх об'єктивно неможливо представити в одній публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кодекс – це історична назва дерев'яних стулок, поверхню яких мастили воском, на якому писали гострим вістрям. Стулки кріпили одна до одної на зразок зошита або книги. Так кодекс ставав альтернативою сувою (volumen), більш розповсюдженого в докнижкову добу Середньовіччя (наприклад, дерев'яний Новгородський кодекс першої чверті XI ст.). Перші книги-рукописи тієї ж доби на пергаменті також називають кодексами [4].

Регулювання суспільних відносин у кодифікованих актах в Україні, зокрема й кримінальних процесуальних правовідносин, активно розпочалось за радянських часів. Проте на території західноукраїнських земель, що перебували під австрійським пануванням (1772–1918 рр.), кримінальне судочинство здійснювалось за Кодексом кримінального процесу Австро-Угорщини 1873 р., який називають доволі прогресивним нормативно-правовим актом [5, с. 72]. Кодекс складався з 27 розділів і мав 494 параграфи [6, с. 63]. Крім австрійського кримінально-процесуального кодексу 1873 р., існувала і значна кількість інших нормативно-правових актів, що містили процесуальні норми. Юридична чинність кодексу не поширювала свою дію на: 1) осіб, що підлягали юрисдикції військових судів; 2) осіб, які користувались правом «закраєвості» (імунітетом); 3) в'язнів, які відбували покарання у самостійних карних закладах, за злочини, вчинені в закладі; 4) неповнолітніх [7, с. 420]. Кодекс чітко не дотримувався розмежування термінів.

КПК УСРР 1922 року складався із 6 розділів, 32 глав, які містили 481 статтю. Перший розділ визначав загальні положення про склад суду, підсудність, докази, судові терміни та витяги. Другий розділ містив норми щодо провадження слідства: порушення кримінальної справи, дізнання, пред'явлення обвинувачення, допит обвинуваченого, свідків, експертів, оскарження дій слідчого та ін. Третій розділ врегулював процедуру провадження в суді, четвертий – у революційних трибуналах, п'ятий – провадження в порядку вищого судового контролю Нарком'юсту, шостий – порядок виконання вироків [8, с. 558]. Отже, підвалини сучасної структури кримінального процесуального закону закладені вже у першому КПК України. Попри існування паралельно двох судових систем – революційних трибуналів і народних судів, а також незабезпеченості права на захист з перших стадій кримінального процесу, цей кодифікований акт проголошував деякі демократичні засади судочинства (гласність, змагальність, рівноправність сторін). Перша стаття кодексу встановлювала здійснення порядку провадження кримінальних справ виключно за правилами цього кодексу.

Утворення Союзу РСР, прийняття Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік зумовило потребу у погодженні законодавства України з радянською системою. Так було ухвалено КПК УСРР 1927 року, в якому, крім значної частини норм КПК 1922 року, існували нові правила діяльності органів попереднього розслідування, прокуратури і суду, що надавали їм ширші права, призводили до порушення прав і свобод сторін процесу. Також до статті 2 потрапило положення, що існувало у кримінальному судочинстві Російської Імперії, про заборону для судді зупиняти вирішення справи з мотивів відсутності, неповноти, неясності, протиріч законів [9]. Крім того, КПК посилював антидемократичну вимогу КК УСРР про аналогію закону.

Наступний КПК УРСР 1960 року, прийняття якого зумовлено потребами тогочасного радянського суспільства, як відомо, був чинним понад 50 років і містив 160 змін і доповнень [10]. Структурно Кодекс складався із Загальної та Особливої частин, мав дев'ять розділів (спочатку їх було шість, потім вісім), тридцять вісім глав (спочатку було тридцять чотири), а також статті, частини та пункти. У статті 1 КПК закріплювалось, що призначенням Кримінально-процесуального кодексу України є визначення порядку провадження у кримінальних справах. Кримінально-процесуальний закон ототожнювався лише із КПК (ст. 3 «Чинність кримінально-процесуального закону»). Визнання джерелом кримінального процесу міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, впливає із приписів ч. 5 ст. 3 КПК.

Відсутність ефективного правового механізму забезпечення прав і свобод громадян, особливо після розпаду СРСР, розвиток української державності, перейняття європейських цінностей вимагали внесення змін до вітчизняного законодавства. З прийняттям Конституції України 1996 року закладено підґрунтя для оновлення системи кримінального судочинства і кримінального процесу (як галузі права, як науки) в цілому та закону у сфері кримінального провадження. Але ця процедура мала досить затяжний характер. Попри суттєві новації кримінального процесуального закону, внесені 2001 року («мала судова реформа»), КПК з кожним роком не відповідав вимогам нових векторів розвитку українського суспільства. Численні законодавчі зміни руйнували внутрішні системні зв'язки Кодексу, що призводило до втрати цілісності, неузгодженості правових норм і проблем у його правозастосуванні. До основних причин, які негативно впливали на якість кримінально-процесуального законодавства, відносили: «безсистемність та ситуативність прийняття змін; наявність «застарілих» норм, які об'єктивно не спроможні регулювати сучасні суспільні відносини і які відверто суперечать Конституції України та міжнародним зобов'язанням й зберігають інквізиційні риси кримінального судочинства; політична неспроможність прийняти новий Кримінально-процесуальний кодекс України» [11, с. 42].

Починаючи з 2010 року, зміни і доповнення до КПК України набувають у своїй більшості процесуального характеру, що змінює порядок кримінального провадження: введення нового розділу 9 «Видача особи (екстрадиція)»; надання свідку права на захисника; удосконалення обов'язків слідчого; удосконалення процедури виконання рішень судів; усунення колізії із визначенням поняття «близькі родичі» тощо.

Радикальне реформування процесуального законодавства визначено принципом судово-правової реформи ще у Концепції судово-правової реформи в Україні 1992 року. Одним із зобов'язань України, внесених до Висновку ПАРЄ № 190 (1995 р.), стало ухвалення нового КПК до 1996 року. У державі здійснено значну кількість спроб підготувати проект КПК (зареєстрованих у Верховній Раді України – 8 проєктів КПК [12]). Однак більшості

з них бракувало чіткої концепції оновлень кримінального процесу, які б забезпечили його відповідність міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини, з одного боку, та ефективну не заформалізовану роботу правоохоронних органів – з іншого, що призводило до відправлення проєктів на доопрацювання, відкликання чи зняття з розгляду.

Лише у травні 2003 року проєкт КПК України (реєстр. № 3456) прийнято Верховною Радою України у першому читанні, після чого він неодноразово вносився у порядок денний для наступного обговорення, проте так і не був розглянутий. Причина полягала у гострій критиці проєкту науковцями, практиками, міжнародними та вітчизняними правозахисними організаціями. Крім того, експерти Ради Європи надали висновок щодо цього проєкту, у якому зазначили про невідповідність положень кодексу європейським стандартам, зокрема у сфері захисту прав людини. Стурбованість з приводу цього проєкту КПК неодноразово висловлювала у своїх резолюціях щодо України й Парламентська асамблея Ради Європи. У результаті 1 грудня 2005 року цей проєкт КПК був знятий з розгляду.

Однак зареєстровано інший проєкт (реєстр. № 3456-1 від 18.11.2005), в основу якого покладено положення раніше скасованого проєкту. Новий проєкт КПК був схвалений парламентом у першому читанні 16.12.2005, але його спіткала доля попередника, як і наступного проєкту (реєстр. № 0952 від 25.05.2006).

Активно обговорювався проєкт КПК України за реєстр. № 1233 від 13.12.2007, а також проєкт, розроблений за Указом Президента України від 20 січня 2006 року № 39 «Про План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи» Національною комісією із зміцнення демократії та утвердження верховенства права (в редакції від 10 березня 2010 року) та Міністерством юстиції України. Останній отримав найбільше позитивних відгуків експертів Ради Європи, у яких стверджувалось, що він «чітко позиціонує себе в ряду схожих КПК континентальної Європи».

Згаданий Указ Президента України № 39 та Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена Указом Президента України від 15 лютого 2008 року № 311, стали базою для побудови ідеологічно нового вітчизняного кримінального процесу.

Серед основних проблемних питань, які піднімалися вітчизняними науковцями і практиками до прийняття КПК України, виділялись такі: обвинувальна спрямованість і змішаність кримінального процесу (щільний взаємозв'язок суду і правоохоронних органів); забезпечення принципу змагальності і належного захисту (права захисника); наявність повернення справи на додаткове розслідування; об'ємність Кодексу і ускладнення досудового провадження через довготривалі перевірки заяв про злочини; багаторазове оскарження, що затягує процес; функції прокуратури щодо проведення слідства і контролю за ним; наявність дізнання як форми досудового розслідування; переважання писемності процесу над безпосереднім дослідженням доказів; правила допустимості доказів; визначення ролі суду без збереження обвинувальної функції; визначення процесуального статусу підозрюваного і обвинуваченого (потреба останнього); необхідність розширення прав потерпілого і цивільного позивача [11, с. 43].

Указом Президента України від 12.01.2011 № 24/2011 затверджено План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи, де прийняття КПК України визначено серед пріоритетних завдань держави. Відкоригований навіть у назві новий Кримінальний процесуальний кодекс України (від 13.04.2012 [13]) набув чинності 20.11.2012, кардинально змінивши кримінальне провадження в Україні:

від вживаних термінологічних зворотів і лексем – до завдань і процесуальної форми його здійснення.

Основні відмінності КПК 1960 р. і КПК 2012 р. тривалий час перебували у полі зору вчених і практиків та висвітлювалися у різних публікаціях. Зокрема, відмінності і новели згруповано за напрямками: загальні засади кримінального провадження (стадії, суб'єкти, докази, запобіжні заходи); досудове розслідування; судове провадження; запровадження нових інститутів. Примітно, що Кодекс отримав схвальні відгуки у міжнародних експертів і певну критику у практичних працівників різних відомств, що пояснювалось побоюванням змінювати існуючу систему кримінального судочинства. Попри усі висловлювання «за» і «проти» імплементація кримінальної процесуальної реформи у діяльності правоохоронних, судових і правозахисних органів відбулась, а нині актуалізуються питання ефективності, дієвості процесуальних норм у правозастосуванні [14].

Чинний КПК України структурно поділяється на розділи (12), глави (47), параграфи, статті (понад 600). Кодекс містить прикінцеві і перехідні положення. Кожна структурна одиниця має назву, нумерація глав залишилась наскрізною. Специфічним є розділ IX-1, яким доповнено КПК в 2014 р. і який включає лише одну статтю (ст. 615). До речі, у випадку доповнення КПК главою 24-1 законодавцем вжито терміносистему «Кодекс доповнено...», а щодо розділу IX-1 – терміносистему «Закон доповнено...». У цілому до чинного КПК України 67 разів (станом на 01.04.2019) внесено зміни і доповнення. При цьому найбільш активною є законотворча діяльність 2014–2015 рр. КПК України залишається об'єктом активної нормотворчості, адже щорічно на розгляді парламенту перебуває 50–80 законопроектів про внесення до нього змін і доповнень.

Висновки. У контексті досліджуваного предмета варто зазначити розвиток законодавчої техніки щодо врегулювання питань кримінального процесуального законодавства. На відміну від КПК 1960 р., який не приділяв належної уваги цьому аспекту, стаття 1 КПК 2012 р. має назву «Кримінальне процесуальне законодавство», а чинність Кодексу в часі, просторі, за колом осіб виокремлено у статтях 4–6 (у КПК 1960 р. вжито терміносистему «чинність кримінально-процесуального закону» [ст. 3]). Правила дії Кодексу мають удосконалений вигляд, за їх змістовністю і цілеспрямованістю.

Сучасна система кримінального провадження визнається підсумком розвитку вітчизняної науки кримінального процесу [15, с. 264]. І хоча КПК України 2012 року має суттєві відмінності від попередніх кодексів, значна кількість процесуальних інститутів, стадії, особливі порядки провадження мають історичне підґрунтя, зумовлене соціально-політичними змінами у суспільстві і державі. Попри деякі вади Кодексу і наявність різних думок науковців та практиків щодо удосконалення певних правил кримінальної процесуальної діяльності, більшість фахівців підтримують оновлення порядку здійснення кримінального провадження і вважають чинний КПК України зручним і зрозумілим у користуванні, сприятливим для єдиної правозастосовної практики. Погоджуючись з такою позицією, вважаємо, що законодавцем стосовно кримінального процесуального закону враховані європейські цінності, міжнародні стандарти кримінального судочинства, правила нормопроектування, що дозволило створити цілісний законодавчий акт, який системно визначає порядок кримінального провадження в державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Харковець Ю. М. Інститут судових рішень в кримінальному процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2018.
2. Коваль А. А. Техніка формування норм права: кримінально-процесуальний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Харків, 2011. 20 с.
3. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування: посібник. 2-е вид., допов. і переробл. Київ, 2006. 528 с.
4. Кодекс // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те вид. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. ISBN 966-569-013-2.
5. Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 512 с.
6. Галабурда Т. Етапи кодифікації австрійського кримінально-процесуального законодавства (XVIII–XIX століть). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Випуск 66. С. 58–66.
7. Худоба Н. В. Австрійський кримінально-процесуальний кодекс та його застосування на території Галичини. *Форум права*. 2009. № 2. С. 417–422.
8. Сорока С. О., Римарчук Г. С. Кримінальний процес в Україні: історія і сучасність. *Видавництво Львівської політехніки*. 2016. № 850. С. 553–560. URL: <https://www2.lvduvs.edu.ua>
9. Шаргей М. Е. Уголовно-процесуальний кодекс УСССР 1927 года: текст и постатейный комментарий. Харьков, 1928. 372 с.
10. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон Української РСР від 28.12.1960 № 1000-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
11. Барабаш Т. М. Кодифікація кримінально-процесуального законодавства України: сучасний стан. *Законодавство України: проблеми та перспективи розвитку*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (січень 2009 р.). Косів (Івано-Франківська обл.), 2009. С. 42–44.
12. Проекти Кримінально-процесуального кодексу України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
13. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
14. Барабаш Т. М., Левицька Л. В. Законотворчі реалії реформування у сфері кримінальної відповідальності та кримінального провадження: сучасний стан та перспективи. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 4. С. 57–63.
15. Сімонович Д. В. Формування системи кримінального процесу України після судової реформи 1864 року. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1–2. С. 261–265. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/1.pdf>

REFERENCES

1. Kharkovets' Y. U. M. Instytut sudovykh rishen' v kryminal'nomu protsesi Ukrayiny: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09 / Nats. b-ka Ukrayiny im. V. I. Vernads'koho. Kyuyiv, 2018.
2. Koval' A. A. Tekhnika formuvannya norm prava: kryminal'no-protsesual'nyu aspekt: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2011. 20 s.

3. Krasnyts'ka A. V. Yurydychni dokumenty: tekhinka skladannya, oformlennya ta redahuvannya: Posibnyk. 2-e vyd., dopov. i pererobl. Kyiv, 2006. 528 s.
4. Kodeks: Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy (z dod. i dopov.) / uklad. i hol. red. V. T. Busel. 5-te vyd. Kyiv, Irpin': Perun, 2005. ISBN 966-569-013-2.
5. Malyarenko V. T. Perebudova kryminal'noho protsesu Ukrainy v konteksti yevropeys'kykh standartiv: [monohrafiya]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2005. 512 s.
6. Halaburda T. Etapy kodyfikatsiyi avstriys'koho kryminal'no-protseusual'noho zakonodavstva (XVIII–XIX stolit'). *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya yurydychna*. 2018. Vypusk 66. S. 58–66.
7. Khudoba N. V. Avstriys'kyy kryminal'no-protseusual'nyy kodeks ta yoho zastosuvannya na terytoriyi Halychyny. *Forum prava*. 2009. № 2. S. 417–422.
8. Soroka S. O., Rymarchuk H. S. Kryminal'nyy protses v Ukraini: istoriya i suchasnist'. *Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki*. 2016. № 850. S. 553–560. URL: <https://www2.lvduvs.edu.ua>
9. Sharhey M. E. Uholovno-protseusual'nyy kodeks USSR 1927 hoda: Tekst y postateyny kommentaryy. Khar'kov, 1928. 372 s.
10. Kryminal'no-protseusual'nyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy RSR vid 28.12.1960 № 1000-05. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
11. Barabash T. M. Kodyfikatsiya kryminal'no-protseusual'noho zakonodavstva Ukrainy: suchasnyy stan. Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi «Zakonodavstvo Ukrainy: problemy ta perspektyvy rozvytku» (sichen' 2009 r.). Kosiv (Ivano-Frankivs'ka obl.), 2009. S. 42–44.
12. Proekty Kryminal'no-protseusual'noho kodeksu Ukrainy. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
13. Kryminal'nyy protseusual'nyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI (iz zminamy i dopovnnennyamy). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
14. Barabash T. M., Levyts'ka L. V. Zakonotvorchi realiyi reformuvannya u sferi kryminal'noyi vidpovidal'nosti ta kryminal'noho provadzhennya: suchasnyy stan ta perspektyvy. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2018. № 4. S. 57–63.
15. Simonovych D. V. Formuvannya systemy kryminal'noho protsesu Ukrainy pislya sudovoyi reformy 1864 roku. *Naukovyy visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. 2016. Vyp. 1–2. S. 261–265. URL: <http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/1.pdf>

A. Byhauchyk, A. P. Milevskiy. Legislative Regulation of Criminal Proceedings in Codified Acts: Historical Legal Aspects

The article considers the development of legislative regulation of criminal proceedings in codified acts in force on the territory of Ukraine and at the present stage of Ukrainian statehood. This question attracts the attention of many generations within different specialties, because the study of a phenomenon will not be comprehensive without a retrospective approach. Modern research on the sources of criminal procedural law and their individual components does not always reflect the historical aspects of such objects. Only in some works, some issues of a retrospective nature are raised. The importance and need of the aspect proposed in this article is seen in clarifying the structural and substantive construction of legislation in the field of criminal justice in different periods of the Ukrainian state, regulation of the source base of the criminal process, directions of criminal procedure law before the CPC of Ukraine 2012 year

and making changes to it at the present stage. The structure of Criminal Procedure Codes and rule-making approaches to the presentation of rules on the sources of criminal proceedings are studied. The main problematic issues raised by domestic scholars and practitioners before the adoption of the CPC of Ukraine were the following: accusatory orientation and mixed criminal process (close relationship between the court and law enforcement agencies); ensuring the principle of adversarial proceedings and proper protection (rights of the defender); availability of returning the case for additional investigation; the volume of the Code and the complexity of pre-trial proceedings due to lengthy inspections of allegations of crimes; repeated appeal, which delays the process; the functions of the prosecutor's office to conduct an investigation and control it; availability of inquiry as a form of pre-trial investigation; the predominance of the written process over the direct examination of evidence; rules of admissibility of evidence; determining the role of the court without retaining the accusatory function; determination of the procedural status of the suspect and accused (the need of the latter); the need to expand the rights of the victim and civil plaintiff. The development of legislative techniques for settling criminal procedure legislation has been noted. The author's position on the influence of historical periods of formation of criminal procedural law on the current CPC of Ukraine is expressed and it is noted that the legislator took into account European values, international standards of criminal justice, rules of normative design, which allowed to create a comprehensive legislative act.

Keywords: *penal judicial law, sights of right, source, Criminal code of practice, Code structure, criminal realization, historical sources.*

Стаття надійшла до редколегії 5 жовтня 2021 року